

Jaarverslag 2024

1. Algemene zaken

1.1 Bestuur

De algemene ledenvergadering vond in 2024 plaats op 19 maart in de Gasthuiskapel in Zaltbommel. Na 9 jaar penningmeesterschap nam Lot Tönis afscheid van het bestuur. Marijn Rang volgde haar op als penningmeester.

Bestuurssamenstelling 2024:

- Harry Kolman (voorzitter)
- Cassandra van Altena (secretaris)
- Marijn Rang (penningmeester)
- Ton van Balken (algemeen bestuurslid)
- Arnout de Mooij (algemeen bestuurslid)
- Dirk Muller (algemeen bestuurslid)
- Erwin van der Speld (algemeen bestuurslid)

Financiën

Het jaar 2024 is met een positief resultaat van ruim €1.000 afgesloten, waar een verlies van €2.400 was begroot. Belangrijkste meevallers waren de ontvangen bedragen aan contributie en giften (€9.320) en de snelle uitbetaling van de vergoeding voor de patrijzertellingen (€1.980). Aan de uitgavenkant is de grootste afwijking het slechts voor een klein deel benutten van het bedrag dat was gereserveerd voor projecten Biodiversiteit (€500 i.p.v. €1.750) en de hogere kosten samenhangend met het bevorderen van de veiligheid van onze vrijwilligers (€2.631 i.p.v. €1.200). Het positieve resultaat is toegevoegd aan de reserve, die hiermee steeg tot €34.576. Van dit bedrag is €15.000 gereserveerd voor de voorfinanciering van de vogelatlas. De verwachting is dat dit project uiteindelijk kostendekkend zal worden gerealiseerd, waardoor de reservering weer vrijvalt.

1.2 Leden

Met ruim 540 leden aan het eind van 2024 blijft het ledenaantal van de Natuurwacht gelukkig nog altijd gestaag doorgroeien.

De Natuurwacht vindt het belangrijk dat leden betrokken zijn bij de vereniging. Daartoe zijn diverse activiteiten georganiseerd, zoals excursies, lezingen en werkgroepactiviteiten (zie ook elders in dit jaarverslag).

1.3 PR voor de vereniging

Het magazine is in maart en september uitgegeven. Ook werd aan omwonenden van de Kloosterwiel en de Heemtuintuin en Kruidentuin in Zaltbommel een nieuwsbrief verstuurd.

De Natuurwacht heeft twee Facebookpagina's: een 'vriendenpagina' (ruim 1300 vrienden eind 2024) en een 'bedrijfspagina' (882 volgers eind 2024). Het aantal volgers op de X-pagina stond eind 2024 op 424.

Met zes artikelen in de Bommelerwaardgids over de Natuurwacht stond onze vereniging goed 'in the picture'. Onderwerpen die aan bod kwamen waren de vogelatlas, torenvalkkasten, knotten in de Kloosterwiel, het perceel voor patrijzen in Velddriel, en de samenwerking met de Tekenschool Bommelerwaard voor een muurschildering bij strandbad Well. In de LiveAtlas-nieuwsbrief van Sovon is een artikel over het broedseizoen 2024 overgenomen dat ook op onze website geplaatst was. Op 15 augustus gaf Lot Tönis, coördinator van de Vlinderwerkgroep, een mooi radio-interview aan Omroep Gelderland i.h.k.v. de Nachtvlinderexcursie op 17 augustus.

Op uitnodiging van kwekerij Look & Taste in Bruchem was de Natuurwacht met een kraam aanwezig bij Kom in de Kas. De Natuurwacht stond hier samen met andere 'groene' organisaties, o.a. agrarische natuurvereniging De Capreton. Een erg leuke dag met een divers publiek.

De werkgroep Kleine Marterachtigen organiseerde een publieksactiviteit op zondag 29 september en zondag 3 november. Op de eerste dag werden wildcamera's geplaatst, de tweede dag werden de beelden samen bekeken. De werkgroep Planten organiseerde een Eindejaarsplantenjacht op 28 december.

De Big Day werd dit jaar gehouden in Maasdriel op vrijdag 10 en zaterdag 11 mei. Vier teams met in totaal acht enthousiaste vogelaars deden hieraan mee.

Er is veel reuring gegeven aan de plantacties op het perceel in Velddriel (zaterdag 2 november) en in de Kloosterwiel (zaterdag 30 november) door de werkgroep Landschapsbeheer. Dat wierp zijn vruchten af, op beide dagen kwamen veel mensen af om te helpen.

Een aantal bestuursleden heeft zich beziggehouden met de voorbereiding van activiteiten in het jubileumjaar in 2025. Er is een mooi programma samengesteld i.h.k.v. ons 50-jarig bestaan. Ook is er hard gewerkt aan een fraaie extra jubileumuitgave: een historisch magazine over 50 jaar Natuurwacht Bommelerwaard.

1.4 Website

Het afgelopen jaar zijn er geen structurele aanpassingen in de website doorgevoerd. Wel zijn er ruim 30 nieuwe artikelen gepubliceerd. Veel daarvan hadden betrekking op excursies en lezingen die door de NWB werden georganiseerd. Van de mogelijkheid om door de werkgroepen zelf direct artikelen te plaatsen wordt helaas nog weinig gebruik gemaakt.

1.5 Veiligheid

Beleid starten is vaak makkelijker dan het continueren daarvan. Toch is het ons gelukt om ook dit jaar weer de noodzakelijke keuringen van gemotoriseerd gereedschap en ladders te laten uitvoeren. Wel is ervoor gekozen om dit door andere partijen te laten uitvoeren.

Voor de start van het knotseizoen hebben alle kettingzagers in ons eigen Kloosterwiel een hercertificering van hun kettingzaag certificaat gekregen. Tijdens een volle cursusdag met zowel theorie als praktijk onderdelen is er voldoende geoefend om allemaal weer veilig met de kettingzaag overweg te kunnen. Speciale dank gaat uit naar de scouting Zaltbommel die bereidwillig een lesruimte ter beschikking heeft gesteld t.b.v. het theoretisch gedeelte van deze cursus.

Op 1 oktober is de tweede startavond georganiseerd voor alle werkgroepleden die in een werkgroep zitten waarvan is vastgesteld dat de uit te voeren werkzaamheden risico's met zich meebrengen. Helaas was de opkomst iets minder groot dan we zouden willen. Toch blijft zo'n avond belangrijk omdat er dan buiten de "werkomgeving" met de werkgroep leden van gedachten kan worden gewisseld over welke ideeën zij hebben om de veiligheid voor iedereen optimaal te maken/houden.

Bij de werkgroep Landschapsbeheer is afgesproken de starttijd een half uur te vervroegen met als doel tijd te creëren voor een duidelijke uitleg over de op die dag uit te voeren werkzaamheden. Pas daarna gaat iedereen aan het werk.

2. Natuureducatie

2.1 Excursies

Zoals elk jaar organiseerde de Natuurwacht ook in 2024 weer diverse excursies:

- Opwarmertje voor de tuinvogeltelling in Zaltbommel, door Cassandra van Altena (20 januari)
- Wintervogels en voorjaarsvogels in de Hedelse Bovenwaard, door Arnout de Mooij (16 maart)
- Vroege vogelexcursie in Munnikenland, door Arnout de Mooij (20 april)
- Avondvogels in de Boezem van Brakel, door Arnout de Mooij (3 mei)
- Fietsexcursie over het landschap in de Bommelerwaard in Heerewaarden, door Cassandra van Altena en landschapsarchitect Arjan Nienhuis (15 juni)
- Vlinders en libellen in de Lieskampen, door Ton van Balken en Rien Melis (22 juni)
- Vlinders en libellen in de Lieskampen, door Ton van Balken en Rien Melis (20 juli)
- Vlinders en libellen in de Lieskampen, door Ton van Balken en Rien Melis (10 augustus)
- Nacht van de Vleermuis in Zaltbommel, door Arnout de Mooij (23 augustus)
- Nachtvlindernacht in de Kloosterwiel in Zaltbommel, door Lot Tönis (17 augustus)
- Vogels in het najaar bij Fort Sint-Andries, door Arnout de Mooij en Cassandra van Altena (19 oktober)

De werkgroep Natuurwandelingen heeft dit jaar drie winterexcursies georganiseerd. Samen lopen we een leuke route en wijzen we elkaar op wat we tegenkomen. Dit jaar stonden de volgende excursies op het programma: De Buitenpolder Heerewaarden (28 januari), Het Baanbrekerpad in Ammerzoden (10 maart) en Stinzenflora in Nederhemert-zuid (14 april).

De werkgroep Planten organiseerde op 28 december weer de Midwinterplantenjacht, waarbij gezocht wordt naar bloeiende planten in de winter. Tijdens de plantenjacht zijn 39 bloeiende planten gevonden. Dat zijn acht soorten meer dan het jaar ervoor.

2.2 Lezingen

Er zijn 3 openbare lezingen gegeven in 2024. Ton van Balken gaf een lezing over de vogels en het landschap van Madagaskar in de Gasthuiskapel in Zaltbommel (20 februari). Op 19 maart verzorgde Bert Vos van de vogelwerkgroep IVN West-Betuwe na de ALV in de Gasthuiskapel een boeiende lezing over gierzwaluwen, specifiek de gierzwaluwen die broeden in Kasteel Waardenburg. Op 17 oktober verzorgde Ton van Balken een lezing in Bruchem over het Bruchems Bos.

Daarnaast is nog een aantal besloten lezingen gegeven in Velddriel voor de KBO en woongroep de Neijenhof over de flora en fauna van de Bommelerwaard. Op 7 februari hebben Arnout de Mooij en Cassandra van Altena een lezing verzorgd over de vogelatlas voor de leden van de vogelwerkgroep van IVN West-Betuwe.

2.3 Onderwijs en maatschappelijke stage

Jaarlijks begeleidt de Werkgroep Landschapsbeheer van de Natuurwacht een aantal leerlingen van het Cambium met de maatschappelijke stage (MAS). Dit jaar ging het om 5 leerlingen.

Het project 'Vlinders in de klas', begeleid door leden van de Vlinderwerkgroep, werd dit jaar niet uitgevoerd.

We hebben goed overleg gehad met de scouting over het gebruik van het bos in de Kloosterwiel en de mogelijkheden om samen te werken bij opkomsten.

2.4 Heemtuin en kruidentuin (educatie)

De nieuwsbrief over beide tuinen is ook dit jaar weer verspreid onder de bewoners van de binnenstad. In het voorjaar, wanneer de stinzenplanten in bloei staan, zijn regelmatig rondleidingen gegeven aan groepen en/of individuele personen.

3 Landschapsbeheer

3.1 Kloosterwiel

In de winter van 2024 en in het najaar zijn negen werkochtenden, om de 3 weken, georganiseerd in natuurgebied de Kloosterwiel. Gemiddeld waren zo'n 20 vrijwilligers bij iedere werkdag aanwezig. Door het hoge water konden veel knotwilgen niet gesnoeid worden. In overleg met de gemeente Zaltbommel werd besloten een honderdtal flinke essen, die de essentakziekte hadden, te verwijderen en af te voeren. Dit is door een professioneel bedrijf gebeurd. Op de jaarlijkse landelijke natuurwerkdag in november werden met ruim dertig vrijwilligers een honderdtal bomen terug geplant. Ook werden 500 struiken geplant om de struiklaag in het essenbos te verbeteren.

3.2 Heemtuin en kruidentuin (onderhoud)

Ook in 2024 is het onderhoud van de heemtuin en kruidentuin door vrijwilligers geschied. Er zijn 11 werkochtenden georganiseerd, waaraan gemiddeld 7 vrijwilligers deelnamen. Het raster van het weilje in de heemtuin werd deels versterkt omdat verschillende rasterpalen moesten worden vervangen. De ooievaar bracht in 2024 twee jongen groot. Enkele schapen werden helaas getroffen door het blauwtongvirus. Ondanks preventieve injecties zijn twee schapen gestorven aan het virus.

4 Natuurbescherming

4.1 Steenuilenwerkgroep

2024 gaat de geschiedenis in als slecht steenuilenjaar. We hebben slechts 38 jonge uilen geteld. In 6 nestkasten troffen we nog een broedende uil aan. Omdat we niet weten wat daarvan het succes is geweest, tellen we 1 jonge uil per kast en komen zo uit op 44 jonge uilen. Ter vergelijking, in 2023 werden 68 jonge uilen geteld. Daar komt bij dat er in 2023

minder(8) nestkasten beschikbaar waren dan in 2024. Weersomstandigheden, koud en zeer nat voorjaar, en een slecht muizenjaar zijn hier debet aan.

In 2024 zijn er 8 kasten opgehangen, waarvan 2 als vervanging, 1 verplaatst en 1 buiten de Bommelerwaard. Het totaal is eind december 114 Nestkasten.

De werkgroep telt nu 10 leden (4 dames, 6 heren) en heeft geen enkele moeite om op peil te blijven. Meer aanmeldingen dan plekken.

4.2 Torenvalkwerkgroep

In 2024 is een torenvalkkast geplaatst in het bos van Bruchem en in de kerktoren van Kerkwijk.

4.3 Akkervogelwerkgroep

De werkgroep bestaat momenteel uit 22 leden.

Activiteiten 2024:

- Op 6 februari is de start van het broedseizoen patrijs afgetrapt met een startbijeenkomst
- n.a.v. deze bijeenkomst zijn 9 nieuwe vrijwilligers gestart met tellen
- BMP-tellingen (periode 10 februari - 1 mei) verricht in 15 gebieden, in 10 gebieden zijn patrijzen waargenomen
- Uit deze tellingen blijkt dat er 21 territoria van patrijzen zijn
- 1 gebied is niet geïnventariseerd
- 2 gebieden worden niet meer geteld en zijn vervallen
- Buiten het broedseizoen zijn 5 gebieden geïnventariseerd.
- Monitoring (in juli/augustus) bij 14 erfeigenaren waaraan SLG haagplantsoen en/of zaadmengsel heeft uitgedeeld in 2022 en 2023; hiermee is dit project beëindigd.
- In oktober is een perceel (groot 1,5 ha) aan de Hoevenseweg Velddriel ingericht t.b.v. akkervogels; voorbereiding, inzaaien en op 2 november zijn, met hulp van ca. 60 mensen 1400 struiken geplant.

4.4 Werkgroep Poelen

Op de dijk bij Gameren vallen ieder jaar veel verkeersslachtoffers onder padden en salamanders als ze van hun overwinteringsplek de dijk oversteken naar hun voortplantingsgebieden. Het betreft onder andere kamsalamanders, landelijk een kwetsbare soort. De trek vindt plaats in februari en maart. Een groep van ongeveer tien vrijwilligers helpt in deze periode door de dieren met de hand over te zetten. Deze groep is in de herfst als werkgroep opgenomen bij de Natuurwacht.

In het voorjaar zijn vele kikkers en padden, meer dan honderdvijftig kleine watersalamanders en acht kamsalamanders gered. Daarnaast zijn twaalf doodgereden kamsalamanders geregistreerd. Al met al waren er opvallend weinig kamsalamanders vergeleken met eerdere jaren. Dit jaar was er ook een uitzonderlijk duidelijke trek in de nazomer, in de richting van de winterverblijven. Daarbij zijn bijna 100 juveniele kamsalamanders naar de overkant gebracht en zo'n 40 doodgereden exemplaren aangetroffen. In maart is een amfibieëntunnel aangelegd onder de weg (zie paragraaf 4.6).

4.5 Projecten biodiversiteit

- Perceel Velddriel: In 2024 is eindelijk uitvoering gegeven aan het project Velddriel. Vanaf 2021 is getracht dit perceel van bijna 2 ha, dat eigendom is van de St.-Franciscusparochie, van agrarisch land om te zetten in een aantrekkelijk gebied voor akkervogels. In 2024 kwam groen licht van de provincie en Collectief Rivierenland om dit perceel te mogen inrichten. Dat impliceert het aanleggen van tien meter brede kruidenstroken en de aanleg van een struweelhaag van 400 meter lang en 6 meter breed. In oktober 2024 zijn 1400 struiken geplant met behulp van zo'n 70 vrijwilligers van natuurwacht en VANL de Capreton. Reeds eerder waren de 400 meter lange kruidenstroken ingezaaid. In 2025 willen we op dit kavel een keverbank aanleggen en een poel graven.
- Kroostuintjes: 50 kroostuintjes zijn uitgedeeld aan leden en bezoekers van het evenement 'Kom in de Kas'.
- Nestkasten en plantgoed voor Woonwaard in Zaltbommel: Bewoners van de Woonwaard (bewonersgroep van de Nijehof te Zaltbommel) hadden een verzoek bij Natuurwacht ingediend voor hulp bij een vlindervriendelijke tuin en nestkasten voor vogels. Er is samen met de bewoners een plannetje gemaakt. Er zijn diverse vlinderplanten gekocht en geplant in de reeds bestaande tuin. Voorts zijn er enkele kasten voor koolmees en pimpelmees gemaakt en een vijftal kasten voor de gierzwaluw. Met een hoogwerker zijn deze zwaluwkasten in het voorjaar van 2024 door onze vrijwilligers geplaatst.
- Idylle Zaltbommel: Aan de geluidswal aan de Steenweg bij de Witte Watertoren van Zaltbommel ligt een klein perceel dat vlindervriendelijk mag worden ingericht. Op kosten van de gemeente Zaltbommel is het perceeltje in het voorjaar ingezaaid met nectarbloemen en is er zand opgebracht om de grond wat zaveliger te maken. Op dit perceel zal in de toekomst gefaseerd gemaaid gaan worden. Het maaisel wordt afgevoerd zodat de grond niet wordt verrijkt.

4.6 Natuurbelangen Ruimtelijke ordening

Op het gebied van ruimtelijke ordening heeft de Natuurwacht zich in 2024 ingezet voor de volgende projecten:

- Nieuwbouwplannen Brakel-West. Leden van de Natuurwacht hebben gereageerd op het beeldkwaliteitsplan voor de nieuwe woonwijk Brakel-West en advies gegeven over maatregelen ten behoeve van de natuur. Hierover is overleg geweest met de gemeente Zaltbommel. De betrokkenheid heeft geleid tot aanscherping van het plan.
- Faunapassage Gameren. Zoals bij paragraaf 4.4 vermeld, worden er jaarlijks in de trektijd veel salamanders en padden doodgereden op de Waalbandijk in Gameren. De Natuurwacht heeft de gemeente geadviseerd over de aanleg van een amfibieëntunnel. Met subsidie vanuit de "Regio Deal Versterken landschap en Biodiversiteit" vanuit het rijk kon in maart 2024 een amfibieëntunnel onder de weg worden aangelegd.
- Nieuwe pijplijn defensie. De oude leiding loopt vlak langs de Kloosterwiel maar moet worden vervangen. Tijdens een inloopavond werd duidelijk dat het nieuwe tracé op een heel andere locatie komt te liggen. Op die inloopavond was het mogelijk een zienswijze in te dienen en dat is ook gedaan door de NWB. Daardoor zijn we in gesprek gekomen met de omgevingsmanager waarbij wij onze zorgen en aandachtspunten naar voren hebben gebracht. Daarbij is vooral aandacht gevraagd

voor kwetsbare weide- en akkervogels zoals grutto, tureluur, wulp en patrijs. De omgevingsmanager zal de NWB op de hoogte blijven houden van de voortgang van het project.

- De Natuurwacht is bij een aantal participatiebijeenkomsten i.z. de omgevingsvisie Gelderland aanwezig geweest.
- Advies beheer en inventarisatie Bruchemse bos. In 2024 is door vrijwilligers van Natuurwacht de flora en fauna geïnventariseerd van het Bruchemse bos. De resultaten zijn in maart 2025 gepubliceerd in ons magazine. Om een kleine en kwetsbare populatie van vlinders (Oranje zandoogje) in de bermen van dit bos te behouden is een beheerplan opgesteld en besproken met de gemeente Zaltbommel. In 2025 zal dit beheerplan worden uitgevoerd. Het beheerplan houdt o.a. in het gefaseerd maaien van de betreffende bermen op het juiste moment en afvoeren van het maaisel.

5. Natuurstudie

5.1 Werkgroep Vlinders

De vlinderwerkgroep heeft dit jaar weer 4 telroutes gelopen in de Lieskampen, Arkenswaard, Hedelse Bovenwaard en Kloosterwiel. Hieronder worden enkele opvallende punten besproken per telroute.

De Lieskampen: In totaal zijn 31 tellingen uitgevoerd en 17 soorten geteld. Bruin Zandoogje (252), groot dikkopje (6), Klein geaderd witje (357) en landkaartje (59) kwamen in hogere aantallen voor dan in 2023. Van alle overige vlinders waren er minder dan vorig jaar. Meest opvallend was afwezigheid van het Bruin Blauwtje; Hooibeestje vorig jaar 50, dit jaar slechts 3; kleine vuurvlinder vorig jaar 44, nu 5. Het aantal Oranjetipje was dit jaar de helft van vorig jaar (34). Conclusie: wederom een algemene teruggang van het aantal vlinders. Het voorjaar was nat waardoor er minder nectarplanten waren in de velden. Het maaien is dit jaar weer gedaan op de "oude" manier, en er is te weinig tot niet gefaseerd gemaaid. Bij de dagactieve nachtvlinders waren de gamma-uilen veel aanwezig, de bruine daguil weer veel minder.

De Arkenswaard: In de Arkenswaard zijn alle soorten meer geteld dan vorig jaar. Er is 32 keer geteld en 13 soorten. Het aantal dagactieve nachtvlinders was 79, vorig jaar 3, (vooral veel gamma-uil 74). Bijzonder vlinderteljaar met na een goede start in het voorjaar een tegenvallende zomer. Opleving in augustus/september (dit was ook landelijk het geval). Vooral het grote aantal bonte zandoogjes viel op. Ook de witjes fladderden deze maanden volop rond. Weinig bloemen. Bloeiende munt trok landkaartjes aan, op de smeewortels zaten veel hommels (dit jaar 505, vorig jaar 297). Als je door de berm liep, fladderden ze op voor je voeten. Na drie weken waren ze weer verdwenen. Bijzonder was een waarneming van de argusvlinder.

Hedelse Bovenwaard: Er is 27x geteld. Ongeveer de helft van de soorten dagvlinders is meer geteld dan vorig jaar, de ander helft minder. Het maaien vond kleinschalig in juli plaats (alleen deel van de rand) maar grootschalig in september er geen nectarbloemen en daardoor geen vlinders meer waren. Opvallend waren het aantal bont zandoogje. Het aantal bruine zandoogjes was weer meer dan vorig jaar en het lijkt erop dat er langzaam een populatie ontstaat (13). Verder een record aan dagpauwogen met dank aan het laten staan van de brandnetels. De graslandvlinders zijn allemaal veel minder gezien (Bruin blauwtje, hooibeestjes, Icarusblauwtje, Kleine vuurvlinder), waarschijnlijk door het natte voorjaar. Vele gamma uilen en het aantal st-Jansvlinders was groot (65) (2 generaties). Bijzonder was

de kolibrievlinder: 2 keer in de zomer en in september. Van de bruine daguil slechts 4, vorig jaar 30. Het aantal hommels was erg klein: 371, vorig jaar 996.

Kloosterwiel: Er is 21x geteld, er zijn maar 16 soorten gezien en in totaal 432 vlinders. Voor de Kloosterwiel zijn verschillen nog niet aan te geven aangezien dit pas het eerste volledige teljaar is geweest. Bijzonder is het aantal Klein geaderd witje (100) en bont zanddoogje (78).

Verder is de Nachtvlindernacht excursie weer georganiseerd op 17 augustus, waar ook aandacht aan is gegeven in een radio-interview met Omroep Gelderland. Er werden 111 nachtvlinders geteld en 61 soorten, waarvan 54 macrovlinders en 4 microvlinders.

5.2 Werkgroep Planten

De plantenwerkgroep heeft dit jaar een goed inventarisatieseizoen gehad. Tijdens de 18 inventarisatiebijeenkomsten zijn er regelmatig meer dan 100 soorten waargenomen. Bijzonder was de waterplanteninventarisatie in de Lieskampen onder begeleiding van Floron. Ook de rijkdom van het schiereiland bij de Kil van Hurwenen heeft diepe indruk gemaakt. Het nieuwe natuurperceel in Velddriel mocht natuurlijk ook niet ontbreken. Tijdens een nulmeting kwamen we vooral veel raaigras tegen al was er aan de slootkanten op floristisch gebied nog wel iets te beleven.

Naast algemene inventarisaties is er gekeken naar de effecten van gefaseerd maaien op florasamenstelling in de Lieskampen. De voorzichtige conclusie is dat er geen duidelijk effect is wanneer er één jaar niet gemaaid wordt en het jaar erna wel weer gemaaid wordt. Helaas is Staatsbosbeheer niet bereikbaar geweest voor overleg over de resultaten.

5.3 Werkgroep Vogels

De activiteiten van de vogelwerkgroep zijn vooral ingevuld door het werk aan de Vogelatlas (zie paragraaf 5.6) en het organiseren van publieksexcursies. Ondertussen worden ideeën gevormd voor de invulling van de werkgroep 'na de atlas'.

De vogelwerkgroep is daarnaast betrokken bij het "Biodivers Akker Mozaïek" project van Collectief Rivierenland. In de Bommelerwaard worden sinds 2024 proefprojecten uitgevoerd met natuurvriendelijk landbouw volgens de methode van het Biodivers Akker Mozaïek (BAM). Dit is een vorm van teelt op basis van stroken met luzerne en kruiden, waarbij er zowel goede opbrengst is voor de akkerbouwer als winst voor de natuur. Doel is onder andere om meer leefgebied te scheppen voor vogels van het boerenland, zoals de veldleeuwerik en de patrijs. De vogelwerkgroep van de Natuurwacht is gevraagd om te ondersteunen bij de monitoring van de vogels die op de BAM-percelen voorkomen. De monitoring is hoofdzakelijk uitgevoerd door de bedenker van het concept, Ben Koks. Leden van de vogelwerkgroep hebben een aantal keer meegedaan met het doel om een deel van deze activiteiten op termijn over te nemen. Daarnaast is de werkgroep betrokken geweest bij overleg met deelnemende agrariërs en betrokkenen van Collectief Rivierenland.

5.4 Werkgroep Kleine Marterachtigen

De werkgroep heeft haar monitoringsactiviteiten met gebruik van wildcamera's voortgezet. Hierbij, en op basis van aanvullende bronnen, zijn enkele nieuwe verblijfplaatsen van de das in de Bommelerwaard vastgesteld. Ook andere marterachtigen, waaronder de moeilijk vindbare bunzing, zijn op verschillende plaatsen aangetroffen. Bij de jaarlijkse martermaand (oktober) wordt steeds een gebied uitgekozen om grondig te onderzoeken. Dit jaar viel de keuze op de omgeving van Sint-Andries en Heerewaarden. Hier werden onder andere

dassen, bunzings en een boomarter gevonden, en ook andere in de nacht actieve zoogdieren zoals vossen. Een onverwacht snel opkomend hoogwater zorgde voor het verlies van een camera van een van de werkgroepleden. Een andere camera kon met behulp van een plastic roeiboot ternauwernood worden gered. Bij een onderzoek in de Kil van Hurwenen werd de eerste boomarter in dat gebied op de foto gezet. Deze soort lijkt nog steeds met een opmars bezig te zijn in onze regio.

5.5 Werkgroep Natuurwandelingen

De werkgroep natuurwandelingen organiseert excursies voor leden en niet-leden. Zie hiervoor paragraaf 2.1, Excursies.

5.6 Vogelatlas Bommelerwaard

Tellingen

Het jaar begon vrijwel gelijk met een immense telinspanning: alle watervogels in de gehele Bommelerwaard tellen tijdens de Midwintertelling van Sovon. Daarnaast zijn de kilometerhoktellingen voor het tweede winterseizoen afgerond. Met een warmtebeeldcamera is nog naar houtsnippen en slaapplaatsen van ransuilen gezocht, maar dat leverde helaas niets op.

Het broedseizoen van 2024 was het laatste van drie seizoenen waarin broedvogels geteld konden worden. De broedvogeltellingen voor de atlas zijn nu in alle kilometerhokken uitgevoerd. In de zomer is een extra telproject uitgevoerd om broedende gierzwaluwen in kaart te brengen. 2024 heeft een aantal bijzondere broedvogels opgeleverd die nog op het nippertje meegenomen kunnen worden in het boek: purperreiger, koereiger, wespandief, porseleinhoen en grote gele kwikstaart.

Op 1 december zijn de laatste wintertellingen begonnen.

Boek

Dit jaar is al flink gewerkt aan de teksten voor het boek door de vier auteurs (Cassandra van Altena, Ton van Balken, Arnout de Mooij, Coen van Tuijl). Bij het schrijven wordt de vogelliteratuur doorzocht om waar mogelijk een vergelijking te maken met de situatie in het verleden. Daarvoor is ook de bibliotheek van Sovon in Nijmegen bezocht. We hebben een vrijwilliger bereid gevonden om de teksten taalkundig te controleren.

De verspreidings- en dichtheidskaarten van de vogels worden gemaakt door Henk Sierdsema van Sovon, een autoriteit op dit gebied. Er zijn diverse contactmomenten geweest om de data, modellen en modelkaarten door te spreken.

Door contact te zoeken met fotografen die op hun social media of op waarneming.nl foto's plaatsen, zijn er gelukkig veel mensen gevonden die hun mooie vogelfoto's ter beschikking willen stellen voor de vogelatlas.